

Fortellinger om «en verden verdt å leve i»: om det grønne og det blå skiftet i ungdoms bærekraftengasjement

Stories about ‘a world worth living in’: About the green and the blue shift in youths’ engagement in sustainability

Merete Saus

Professor i pedagogikk, Institutt for lærerutdanning og pedagogikk, UiT Norges arktiske universitet

merete.saus@uit.no

Gørill Warvik Vedeler

Ph.d., faglig leder lektor 8–13, Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning, UiT Norges arktiske universitet

gorill.vedeler@uit.no

Tatiana Wara

Førsteamanuensis, Institutt for lærerutdanning og pedagogikk, UiT Norges arktiske universitet

tatiana.wara@uit.no

Sammendrag

Målet med denne artikkelen er å utforske om det finnes et regionalt særuttrykk i unges klimaengasjement. Utgangspunktet er studien «A world worth living in» hvor vi undersøker hva det vil si å leve et godt liv i Arktis. Vi spør hvordan ungdom i nord forstår hva det vil si å leve bærekraftig, og om denne forståelsen innebærer en form for opposisjon. Datamaterialet er fire dialogkaféer om temaet ungdomsliv i nord, gjennomført på et studiested i Nord-Norge. Rammeverket for analysen er teorier om sted og begrepene *talehandlinger* og *tidsrebeller*. Analyser av gruppesamtalene viser at deltakerne opponerer mot et rådende perspektiv på bærekraft som de oppfatter at favoriserer folk i urbane strøk, skaper sosiale ulikheter, fungerer ekskluderende og er elitistiske. Med metaforen *det blå skiftet* beskriver vi hvordan fortellingene om det perifere, kalde, rene og mørke nord kan supplere debatten om hvordan leve bærekraftige liv. I denne metaforen inngår ideen om periferi som det ekte, aktive og rettferdige. Analysen viser betydningen av at bærekraftige liv må være tilgjengelig for alle, uansett bosted og tilgang på ressurser.

Nøkkelord

dialogkafé, bærekraftig utvikling, ungdomsopprør, tidsrebeller, nord

Abstract

This article is based on the research project ‘A world worth living in’ where we investigate how to live a good life in the Arctic. The research question is: how do young people in the north understand sustainable living and do their understandings entail a form of resistance? The article draws on empirical data from four Café Dialogues on the topic ‘young people’s life in the north’ which took place on a university campus in Northern Norway. Place theories and the concepts of speech acts and time rebellions serve as theoretical frames for the analysis. The analysis shows that the adolescents are critical toward dominant perspectives on sustainability that privilege people in urban areas, produce social injustice, and come across as elitist. With the metaphor of the blue shift we describe how stories about the peripheric, the cold, pure, and dark north can supplement the debate on how to live sustainable lives. This metaphor comprises an idea of the periphery as real, active, and just. The analysis highlights the importance of making sustainable lives available for all, regardless of place of residence and access to resources.

Keywords

dialogue café, sustainable development, youth rebellion, time rebellion, the north

Innledning

I de siste årene har det vokst frem et globalt klimaopprør blant de unge, ledet an av den unge svenske klimaaktivisten Greta Thunberg (Schiermeier, 2019). Miljøengasjement begynte ikke med Thunberg, også andre bevegelser, som Sunrise Movement og Extinction Rebellion, har hatt global utbredelse (Heidrich & Nakonieczna-Bartosiewicz, 2021; Stuart et al., 2020). Men Thunbergs skolestreik sees på som sentral for igangsettelsen av ungdoms miljøaktivisme (Han & Ahn, 2020). Det er et opprør mot rådende global klimapolitikk og representerer en sosial mobilisering hos unge, som utfordrer og endrer holdninger, kunnskap og livsstil (Martiskainen et al., 2020). Den ungdommelige formen og den konfronterende økopolitiske profilen anses som noe av grunnen til at det har vekket ungdoms engasjement (Murphy, 2021). Aldersdimensjonen i de unges klimaengasjementet gjør at det har blitt forstått som et ungdomsopprør og en konfliktlinje mellom generasjoner (Edmunds & Turner, 2005; Haugset, 2020; Woodman & Wyn, 2011; Ødegård, 2016).

Konfliktlinjer i forbindelse med det grønne skiftet er blant annet dokumentert av Bergmann og Ossewaarde (2020), som viser hvordan aviser i Tyskland delegitimerer de unges opprør ved å anvende et aldersdiskriminerende språk; de benevner klimaaktivistene som elever, drømmere eller skoleskulkere. Andre har også pekt på at klimaopprøret er knyttet til aktivistenes alder, selv om det i realiteten viser seg at det er like mange voksne som deltar i demonstrasjonen og gjør motstand mot den globale politikken, og at det i realiteten er lite forskjell på eldre og yngre klimaaktivister (Carlsson, 2020; Edmunds & Turner, 2005).

I Nord-Norge kan det se ut til at ungdom lar både natur, hav og kultur være omdreiningspunktet i deres klimaengasjement. I en nordnorsk by trosset ungdomspolitikere et turistutbyggingsprosjekt, som voksenpartiet hadde jobbet for å realisere i 30 år, for å verne naturen (Lægland, 2020). Når en ung fisker fra en annen by i regionen vant en TV-konkurranse om å være «Norges tøffeste» ble nye og mer positivt ladede fortellinger om fiskeryrket skapt av ungdom selv (NRK, 2021). Dette er praksis som enda ikke er belyst av forskning, men det kan se ut som om ungdommene favner om ideen om å kunne leve av havet og ha en sparsk tilnærming til livet. Parallelt har det vokst frem en ny stolthet over samisk urfolksbakgrunn, som flere unge i Nord-Norge identifiserer seg med, og som andre anerkjenner og assosierer med Nord-Norge. Samisk ungdom lar urfolksidentitet være retningsgivende for klimavennlige hverdagsliv (se for eksempel nettsiden til den samiske ungdomsforeningen Noereh (2021)). Gjennom iakttagelse av disse ungdomspraksisene er vi blitt interessert i om det pågår en rekonstruksjon av ungdomsopprør i Nord-Norge; som et engasjement for å leve godt på en bærekraftig måte. Vi er også nysgjerrige på om ungdom er i ferd med å forme nye og mer positive fortellinger om ungdomsliv i Nord-Norge; som et opprør mot den rådende fortellingen om Nord-Norge som et hardt og ugjestmildt miljø med marginaliserte og deprierte beboere.

Målet med denne artikkelen er å utforske om det finnes et regionalt særuttrykk i klimaengasjementet og om vi ser en vending i ungdoms fortellinger «om det nordlige». Artikkelen bygger på empiri fra fire dialogkaféer hvor 64 unge voksne fra hele Norge deltok i samtaler om temaet *ungdomsliv i nord*. Spørsmålet vi stiller er hvordan unge i nord forstår det å leve bærekraftig, og om denne forståelsen innebærer en form for opposisjon? Den teoretiske rammen for analysen er todelt; stedsfortellinger og begreper om opponering og motsetninger. I stedsteorien tar vi utgangspunkt i at steder ikke bare er geografiske enheter, men også noe som konstrueres gjennom relasjonen mellom mennesker og steder og fortellingene om steder. Ved å koble sammen begrepet tidsrebell; det vil si unge med nye tilnærminger til dominerende ideer, med begrepsparet sentrum-periferi, får vi teoretiske begreper som viser hvordan opponering mot det etablerte skjer. Disse to innfallsvinklene anvendes til å forstå

hvordan ungdom bruker fortellinger om Nord-Norge for å opponere mot etablerte ideer om hvordan man kan leve på en bærekraftig måte. I de to neste avsnittene vil vi gjøre rede for de to perspektivene i den teoretiske rammen.

Stedlige fortellinger

Vi tar utgangspunkt i at fenomenet «ungdomsopprør i nord» produseres og konstrueres gjennom fortellingene om Nord-Norge. Slike fortellinger er i kontinuerlig forhandling med andre globale og lokale fortellinger, praksiser og dominerende representasjoner. Denne forståelsen er i tråd med Masseys (2005) stedsbegrep. Forståelsen av sted utfordres, legitimeres og konstitueres av pågående diskurser, erfaringer, tilfeldige møter, myter, estetikk, etikk, handlinger og forhandlinger. Det er handlende mennesker som skaper den sosiale konstruksjonen av sted gjennom at stedets materielle, økonomiske og verdimessige vilkår kontinuerlig bearbeides (Cresswell, 2004).

Deltakernes uttalelser og kommentarer i dialogkaféene om ungdomsliv i Nord-Norge, analyseres som betydningsgivende talehandlinger. Talehandlinger er utsagn som leder til handlinger, for eksempel kan utsagnet «fremtiden ser mørk ut» påvirke hvordan en person velger å agere. Utsagnet skal ikke vurderes i forhold til om det er rett eller galt, men hvilken handling det fører til. Talehandlinger henger sammen med livshistorier, subjektive opplevelser, konflikter, motsetninger, romantiseringer og identifikasjoner med mennesker og steder. De manifesterer seg i hverdagspraksis og hverdagsspråk og er avhengig av kontekst (Simonsen, 2005). Slike utsagn har en aktiv dimensjon, der deltakernes følelser og engasjement for fremtiden fører til handlinger på kreative, taktiske og kraftfulle måter (Simonsen, 2010), noe som bidrar til å (re)etablere bestemte forståelser. Språk blir et medium for handling og omvendt.

Stedsidentifiseringer konstrueres både gjennom fortellingene om stedet, følelsene for stedet og konstruksjon av likhet, særegenhet og opposisjon, det vil si ut ifra fortellinger om hvem «vi», «jeg» og «de andre» er (Dale & Berge, 2012, s. 26). Stedlige fortellinger, som talehandlinger, lokaliserer stedet mellom det materielle og menneskelige erfaringer (Lødding & Paulgaard, 2019). Stedet referer med andre ord ikke bare til en materiell dimensjon, men kan også tolkes som noe som aktiverer følelser og konstituerer fortellinger om seg selv og de andre, i fortid, nåtid og fremtid, det vil si talehandlinger. Ungdomsrør som fenomen er preget av slike talehandlinger, hvor utsagn som «fremtiden er mørk» ikke bare kan tolkes som en beskrivelse av virkeligheten, men også som noe som kan føre til endringer.

Deltakere i studiet er studentene som kommer fra ulike steder i Norge, dermed besitter de ulike referanser og kunnskap om Nord-Norge som sted. Fortellinger om Nord-Norge som «sted» konstrueres og rekonstrueres fra deltakernes ulike ståsted og hjemsteder. Deltakerne fra Nord-Norge identifiserer seg med og har praktisk kjennskap til stedet, mens for andre er det et perifert sted. Når deltakerne sammen samtaler om hva nord *er*, får vi fortellinger om nord som involverer ulike kulturelle konnotasjoner, emosjoner og erfaringer. I disse (u)enighetsfelleskapene skapes både sammenhenger, friksjoner og motsetninger og gjennom det (re)konstrueres fortellingen om Nord-Norge.

Tidsrebeller

Krznaric (2021) har introdusert betegnelsen «tidsrebeller» om personer som har nye tilnærminger til demokrati, kultur og økonomi. Det er disse som viser vei og samler folk i motpolene, mot det etablerte, og som legger til rette for nye praksiser for kommende generasjoner. De er opprørslederne. Å fortolke ungdom som driver klimaaktivisme som tidsrebeller åpner for å undersøke klimaengasjement som opponering mot etablerte fortellinger

og å belyse hvordan ungdom bidrar til konstruksjon av nye ideer om den verden de mener det er verdt å leve i.

Ifølge Forente Nasjoner (FN) handler bærekraftsmål både om sosiale forhold, økonomi, miljø og klima, fordi bærekraft også handler om å vise solidaritet med folk som lever i dag og kommende generasjoner (FN, 2021). Bærekraftig utvikling er derfor ikke ensidig knyttet til klima og miljø; det ville være urimelig overfor fattige land om ikke målene også innbefatter sosial og økonomisk utvikling (Springett & Redclift, 2015). Flere har pekt på målkonflikter, som oppstår når et bærekraftsmål står i motsetning til et annet mål (Pedersen, 2021; Stoknes, 2014). Det gjelder for eksempel motsetningene som oppstår når tiltakene for å leve på klimavennlige måter er kostbare og fremstår som lite tilgjengelig for de som har dårlig råd.

Forholdet mellom sentrum og periferi kan også representere konfliktlinjer som er relevante for å forstå stedlige konstruksjoner av bærekraftig utvikling. Rokkan (1987, s. 223) har vist hvordan det har oppstått varige konfliktlinjer mellom sentrum og periferi i Norge. Motkultur er periferien sin motstand mot sentrumsområdenes definisjonsmakt. Konfliktlinjene er stadig aktuelle for å forstå de nye distriktsopprørene som preger norsk politikk (Almås et al., 2020). I distriktsopprørene er bærekraftig utvikling ett av flere tema. De som bor i bygdene, peker på at tiltak for å fremme en klimavennlig livsstil er umulig å forene med rammebetingelsene i distriktene. De kan ikke følge mange av miljøtiltakene, selv om de ønsker å gjøre det.

Metode

Denne undersøkelsen er en del av prosjektet «En verden verdt å leve i. Ungdomsliv i nord» hvor vi undersøker ungdoms fortellinger og refleksjoner om hva det vil si å leve et godt liv i en verden verdt å leve i. Prosjektet er både et undervisningsopplegg og et forskningsprosjekt og har følgelig et todelt formål. Dialogkaféene inngår i et undervisningsopplegg i pedagogikkfaget i lektorutdanningen for trinn 8–13 og i et tverrfaglig forskningsprosjekt for forskere som underviser i ulike fag i denne utdanningen. Gjennom involvering i forskningsbaserte undervisningsopplegg får studentene opplæring i forskning og innsikt i profesjonsrelevante tema. Studentene vil møtes flere ganger gjennom studiet og dermed blir de kjent med forskningsetikk, forskningsmetodikk og konstruksjon av kunnskap. Det andre formålet med prosjektet er å utforske hva som kjennetegner ungdomsliv, både i et stedlig og globalt perspektiv. Hensikten er å fremskaffe kunnskap om ulike perspektiver og dimensjoner ved det å være ung i dag.

Deltakerne

Dialogkaféene som presenteres i denne artikkelen ble gjennomført i studentenes første semester. I fire dialogkaféer deltok til sammen 64 førsteårs lektorstudenter. De delte fortellinger, erfaringer og refleksjoner. De uttalte seg som ungdom, basert på å selv være i aldersgruppen unge voksne, og om ungdom, som fremtidige lærere for denne aldersgruppen. Deltakeren var mellom 19 og 25 år (jf. tabell 1). Deltakerne, 28 menn og 36 kvinner, var fra store deler av landet (fra 54 ulike postnummer) og brakte følgelig med seg erfaringer fra forskjellige steder i Norge. Hovedvekten (73 %) av deltakerne var fra de nordlige områdene, 10 deltakere var fra Finnmark, 25 fra Troms og 12 fra Nordland.

Tabell 1. Oversikt over deltakernes fødselsår

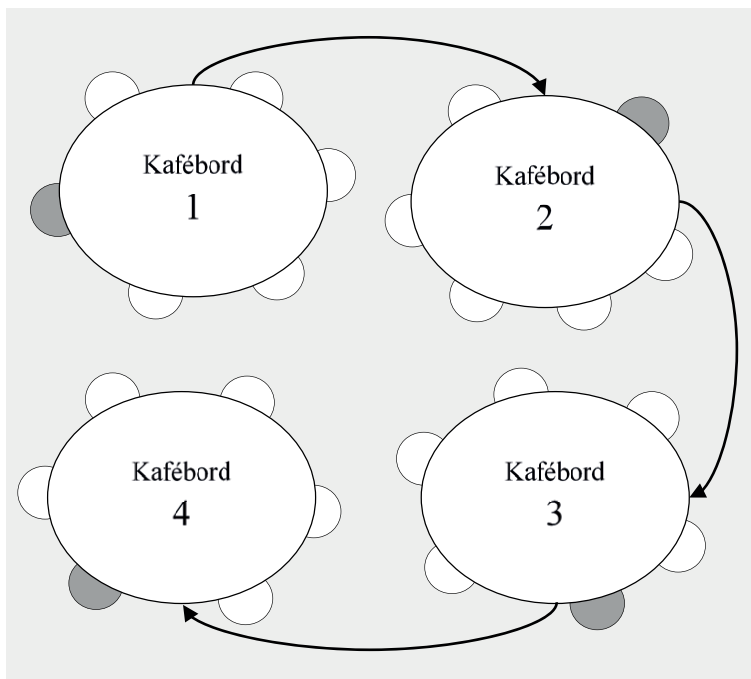
Fødselsår	2002	2001	2000	1999	1998	1997	1996	Sum
Antall	14	18	7	6	8	10	1	64
%	22	28	11	9	13	16	1	100

De fire dialogkaféene ble gjennomført én dag i august 2021. Det var satt av 90 minutter til hver kafésesjon, og de ble gjennomført fortløpende i samme undervisningsrom. Deltakerne fikk informasjon om forskningsprosjektet på forhånd og deltakelse var frivillig (tilbud om alternativt opplegg). Alle deltakerne signerte skriftlig informert samtykke. Prosjektet hadde godkjenning fra Norsk senter for forskningsdata før datainnsamlingen startet.

Dialogkafé som forskningsmetode

Dialogkafé som metode involverer større grupper med deltakere i samtaler for å belyse og verifisere et tema eller et fenomen (Löhr et al., 2020). Metoden, også omtalt som World Café (Brown, 2010), akkumulerer deltakernes erfaringer og refleksjoner ved å legge opp til at deltakerne deler, belyser og oppdager egne og hverandres innsikter, refleksjoner og spørsmål relatert til temaet som utforskes. Det er syv prinsipper for gjennomføring av kaféprosessen: 1) klargjøre tema og kontekst, 2) skape et gjestfritt og trygt miljø, 3) utforske spørsmål som betyr noe for deltakerne, 4) oppmuntre til deling og involvering, 5) koble forskjellige perspektiver, 6) lytte sammen for å skape innsikt og 7) dele kollektive oppdagelser (Brown, 2010, s. 40). Dialogkafé som dialogisk forskningsstrategi legger til rette for individuell og kollektiv oppdagelse, der en demokratisk etos posisjonerer deltakerne som eksperter i konstruksjon av mening (Reimer & Vedeler, 2022). Datainnsamlingen er tidseffektiv, omfangsrik og robust, ved at det involverer mange deltakere. En svakhet ved metoden er at det ikke lar seg gjøre å identifisere hvem som sa hva, fordi de ikke identifiserer seg på opptakene. En annen svakhet er at forskeren ikke kan følge opp dialogene, fordi forskeren ikke selv er en aktiv deltaker når kaféprosessen er i gang.

Under gjennomføring av de fire kaféene var en forsker materialforvalter og organiserte studentene når de ankom kaféen, en annen forsker introduserte tema og FNs bærekraftsmål og beskrev dialogprosessen for deltakerne (15–20 minutter), mens to forskere var tilretteleggere og fulgte opp dialogprosessen på to kaféer hver (60 minutter). Samme prosedyre ble gjennomført fire ganger. Studentkullet var på forhånd delt i fire faste seminargrupper og studentene var derfor blitt litt kjent før gjennomføring av kaféene. De fire gruppene ble bedt om å møte til fire ulike tidspunkt. I hver dialogkafé ble deltakerne fordelt tilfeldig ved fire kafébord. Ved hvert bord ble det valgt en bordvert. Bordverten ble sittende ved samme bord gjennom hele dialogprosessen og hadde i oppgave å ønske nye grupper velkommen, introdusere oppgaven, fortelle hva tidligere grupper hadde snakket om og å lede samtalen. Deltakerne roterte fra bord til bord tre ganger og deltok i totalt fire 15-minutters samtaler (se figur 1).

Figur 1. Dialogkafé for utforskende gruppesamtaler

Dialogprosessen gikk uforstyrret uten innblanding av tilretteleggerne, med mindre deltakerne selv henvendte seg til dem. Diktafoner ble brukt til opptak av samtalene. Opptakene ved bordene var på mellom 50 og 65 minutter (totalt 930 minutter). Alle opptak ble i etterkant transkribert (350 tekstsider).

Tabell 2. Oversikt over dialogkaféenes tematiske innhold og deltakernes rotasjon i forhold til tematikk

		Kafébord 1	Kafébord 2	Kafébord 3	Kafébord 4
Rotasjoner	<i>Overordnet tema</i>	Ungdom og sosiale medier	Ungdom og bærekraftig utvikling	Ungdom og identitet	Ungdom og om å bo i nord
	<i>Underordnede tema</i>				
1	Det gode liv	Gruppe 1	Gruppe 2	Gruppe 3	Gruppe 4
2	Opponere/opprør	Gruppe 4	Gruppe 1	Gruppe 2	Gruppe 3
3	Generasjoner	Gruppe 3	Gruppe 4	Gruppe 1	Gruppe 2
4	Kjønn og mangfold	Gruppe 2	Gruppe 3	Gruppe 4	Gruppe 1

Det var fire overordnede tema for samtalene. Hver rotasjon hadde i tillegg et nytt underordnet tema. Tabell 2 viser en oversikt over hvordan de fire temaene fordelte seg mellom bordene og hvordan samtalene akkumulerte ved å introdusere nye undertema i hver rotasjon. I denne artikkelen belyser vi det underordnede temaet opponere/opprør og redegjør særskilt for bærekraftig utvikling og om å bo i nord.

Analysesstrategi

Studien hadde et utforskende forskningsdesign, med et empirisk drevet analysearbeid. Den kvalitative analysen reduserte datamaterialet ved å konstruere meningsbærende tema og beskrivelser om temaet som ble utforsket (Van Manen, 2016). De transkriberte tekstene ble kodet og organisert i noder (tema, kategorier og begreper) med forgreininger av sammenkoblede noder (Bazeley & Jackson, 2013; Saldaña, 2015, s. 9). Nodene sammenstiller materialet på tvers av temaene som ble diskutert. I presentasjon av resultat og analyse er sitater og begreper som er hentet fra datamaterialet markert i kursiv. Studentene omtales som deltakere og ikke som informanter.

Resultat og analyse

Dette kapitlet presenterer resultatene ved å belyse hva ungdom forstår med bærekraft, om ungdoms fortellinger om nord og om hva ungdom oppjonerer mot når det gjelder bærekraftige ungdomsliv i nord.

Hva forstår ungdom med bærekraft?

Ifølge dialogene mellom deltakerne handler bærekraftig utvikling om hvordan man bruker jordas ressurser og solidaritet mellom mennesker. De fremhevet at det er viktig å handle slik at man ikke sitter uten en jord å leve på; «*så vi ikke går tom når vi er ferdige*». Bærekraftig utvikling handler om å legge til rette for nye generasjoner. De pekte på at det handler om at «*jeg skal legge igjen minst mulig spor av at jeg har vært her, sånn at generasjonene som kommer etter meg kan nyte de samme godene ... som jeg har*». Men i diskusjonen om bærekraft avdekkes det at de legger mange nyanser inn i sin forståelse av hva bærekraft er. De peker på at det ikke bare handler om å jobbe for en bedre fremtid, det er samtidig et identitetsprosjekt, sosioøkonomisk status og preget av dobbeltmoralisme.

Deltakerne drøfter hvordan de personlige tiltakene, som er assosiert med å leve bærekraftig, kan handle om identitet. For eksempel at det er blitt mer vanlig å være vegetarianer med klima som begrunnelse. Det er ikke bare personlige miljøtiltak, det er også en del av et identitetsprosjekt, hevder de. En sa for eksempel «*... det har blitt kult å være miljøbevisst og det er litt trist å si, men jeg tror at det å være miljøbevisst trender litt*». Et annet eksempel de trekker frem, er det å leve så sparsommelig og nøkternt som mulig: «*Thrifting er jo en stor greie gjennom å kjøpe brukt*». Thrift er brukthandel til inntekt for frivillige organisasjoner, som fikk økt popularitet da thrift gikk fra å være fattigdoms- til miljøtiltak (Park et al., 2020; Yarrow, 2014). «*Thrift er mer populært enn å kjøpe design*», sa en av deltakerne og trekker med dette en grense mellom ungdoms forbrukermentalitet og designinteressen som var populær da foreldregenerasjonen var ung, på 1990–2000-tallet. Å handle brukt er mer enn et personlig livsstilvalg, det viser tilknytning til en bevegelse. Det er heller ikke kun et holdningsspørsmål. Det er en ytring om hvem man er og om verdier man knytter til egen identitet. Det kan virke som om deltakerne mener at identiteten «å leve bærekraftig» er en identitet som har høy status: «*Det er jo litt inn nå, å være bærekraftig, en sånn type, å være vegetarianer. Det har jo blitt litt hipt*». Med ulike eksempler forteller de om bærekraft-trender: de nevner en Facebookside mot oljeboring, flere gjenbruksapper og artisten Sondre Justad som frontet nei til oljeboring i Lofoten. Etisk forbruk er ikke bare populært, det representerer også valg som er diametralt motsatt av det som var populært og ønskelig for foreldregenerasjonen.

Mange av samtalene handler om at det å gjøre miljøbevisste valg er dyrt og forbeholdt de som har råd til det. «*Det er lettere å være klimavennlig hvis du har mye penger*». De peker på eksempler på at bærekraftige valg også er dyre valg: tofu, falskt kjøtt, soyamelk, rismelk og

Tesla er alle dyre produkter. De reflekterer over at å ta slike valg er avhengig av en viss sosio-økonomisk status, og at «... jo mer penger man har, jo mer kan man tenke bærekraftig ...». En deltaker oppsummerer ved å si at: «*Det koster å leve bærekraftig. Det skaper også på en måte ulikhet blant folk.*» De reflekterer på denne måten over forhold som fører til at bærekraftig utvikling ikke kun kan handle om klima og miljø, men også om sosial rettferdighet og økonomi.

På tross av at bærekraftpopulærhet fører til positiv oppmerksomhet mot klima og miljø, er de også kritisk til dette. Grunnen til at de er kritiske er faren for dobbeltmoralisme; «... *det er mange som er veldig opptatt av klima utad, men likevel så drar de på fire utenlandsreiser i året og kjøper masse klær og ... det er jo på en måte litt dobbeltmoralisk ...*». Deltakerne trekker frem kjendiser som fronter miljøsakene, som samtidig drar på dyre ferier, bruker privatfly og yachter. De synes det er bra at det blir positive assosiasjoner til klimasaken. «*Ja, men det er jo derfor det bør være trendy å være klimavennlig ...*». Det er bra at klima blir «in», fordi det tvinger frem gode valg. Dette gir assosiasjoner til «nudging», det vil si påvirkning på mennesker for å fremme ønskelige handlinger og holdninger (Thaler & Sunstein, 2008).

Hva er ungdoms fortellinger om nord?

I dialogkaféene fikk deltakerne spørsmål om hva det vil si å bo i nord. Det ble sagt at det ikke var et spørsmål kun for de som var fra Nord-Norge, men om hva deltakerne forbinder med å bo i nord. I denne delen presenterer vi deltakernes fortellinger om nord, som kald og ren natur, aktiv og bærekraftig fritid og om mørketid. I tillegg viser vi at de trakk frem nord som området hvor samer har opplevd urett og at nord er periferi.

Engasjementet for bærekraftig utvikling var både drevet av lokale utfordringer, som problemer med oljeutvinning og gruvedrift og internasjonale eksempler, som naturbrannene i Canada, USA og Australia. En deltaker uttrykte at det er «*helt syke naturkatastrofer som skjer nå*». De globale krisene settes i kontrast til det å bo i nord, selv om vi lokalt har våre utfordringer: «*Ja, og vi har det jo fint, her i nord. Her er det jo kaldt og godt.*» En av utfordringene de snakket om, er mørketiden. Mørketid er den perioden i vinterhalvåret, nord for polarsirkelen, hvor sola blir fullstendig borte. Jo lenger nord, jo lengre tid er sola under horisonten. Det betyr at det i denne tiden er mørkt døgnet rundt. Å flytte til et sted hvor det er mørketid, er ofte blitt omtalt som utfordrende, fordi det er vanskelig å venne seg til mørket. Mørketid er forbundet med utfordringer både trivselsmessig og helsemessig (Moan et al., 2012; Lingjærde, 1996). På sommeren er det motsatt; det er en tilsvarende lang periode hvor sola ikke går under horisonten. Deltakerne snakket om mørketiden, men ikke om midnatt-solen. Når ungdom trekker frem mørketid som kjennetegn på nord, er det noe som tradisjonelt har gitt negative assosiasjoner. Deltakerne beskrev imidlertid mørketid som noe de var «nøytral» overfor eller «*det gjør ikke noe, for jeg er mest inne*».

Flere deltakere forteller om fritidsaktiviteter som har lokket dem nordover: fjell, ski og fiske. Andre er opptatt av størrelsen på stedet de skal bo, en deltaker ga uttrykk for at: «*Ja, jeg kunne helt sikkert bodd i ei eller annen bygd, men jeg liker å ha litt størrelse.*» Noen av de som har flyttet fra sør i landet, sa at de ble møtt med en del undring når de hadde sagt at de skulle flytte nordover, med beskjed om at «... *du må ikke finne deg en nordlending*». «*Det er litt stereotypisk, når jeg sa jeg skulle til Tromsø, så var det sånn: Er du gal? Hva har skjedd med deg, har du fått slag?*» Slike meldinger fra foreldrene var litt på tull, men også litt på ekte. Det forklares med at det er litt upraktisk å bo langt borte fra familien. Men mange trakk frem positive assosiasjoner med nord. I tråd med andre undersøkelser på dette tema (Karlsen & Myreng, 2021), virker det som om de som er vokst opp i nord hadde mest positive holdninger til å bo i nord. Fjell, mørketid, nordlys og natur er attraktivt, og noen trekker også frem stillhet, og at fortellingene om det nordlige som noe litt eksotisk, kult og fint.

I samtalene om det å bo i nord, om bærekraftig utvikling og generasjoner, kommer deltakerne inn på samenes situasjon. En av de som er fra nord opplevde det som sjokkerende lite kunnskap om samene blant sine medstudenter: «... *da hadde vi forelesning om fornorskningspolitikken, og folk som var fra alle plasser sør i Norge; de var helt sjokkert, de visste ikke at det og det hadde skjedd med samene. Da tenkte jeg: har du levd under en stein liksom?*». Det ble også sagt at det å ha kunnskap om samene er spesielt viktig for dem som fremtidige lærere, noe de knyttet til et ønske om å bidra til mestring og anerkjennelse. Flere viste til hvordan klimasaken i dag har likhetstrekk med Altaopprøret på 1980-tallet, hvor samene og miljøbevegelsen fant sammen i protester mot utbygging av Alta-Kautokeinovassdraget. Dette opprøret anses som starten på anerkjennelsen av samenes rettigheter (Falch & Selle, 2018; Nilsen, 2019). Deltakerne trekker også sammenligninger til andre opprør, som for eksempel Black Lives Matter-bevegelsen, som er en global bevegelse mot rasisme, etter frifinnelsen av politiet da en svart mann ble drept av politiet i USA. Rettigheter for minoriteter og klimasaken henger tett sammen, ifølge deltakerne. Det er i tråd med det vi ser internasjonalt, hvor selskaper har dialog med urfolkrepresentanter når de driver næring i deres områder (Angell et al., 2021; Pedersen, 2018). Flere av deltakerne snakker om hvor viktig det er med kunnskap om samene og anerkjennelse av samiske rettigheter og livsform. Noen knytter ungdomsopprør til det deres samiske foreldre gjorde som ung, slik som denne kommentaren sagt i forbindelse med samiske rettigheter «... *så er jeg veldig takknemlig for hvordan de samiske foreldre- og besteforeldregenerasjonene har involvert seg.*» På tross av at samene bor i store deler av Norge, forbant deltakeren samene med det nordlige.

Noe som trekker ned fortellingen om nord som et attraktivt sted, er erkjennelsen av at det er lite satsing på landsdelen. Det har resultert i mangel på utdanningstilbud, kollektivtilbud og fritidsaktiviteter. Det er ikke stedet nord, som er negativt ladet, det er den manglende investeringen i nord som trekker ned. En utdypet det slik: «*Jeg føler at det også er en faktor for at mange reiser bort herfra; ting er lettere tilgjengelig i større byer.*» Det virker som om manglende politisk satsing på nord og manglende kunnskap om nord provoserer deltakerne både fra nord og sør. En deltaker uttaler: «*Ironisk nok at politikerne sitter på Stortinget og snakker om at vi må satse på kollektiv transport over hele landet: Over hele landet er ikke bare i Oslo!*» Mens en annen deler en erfaring: «*Nei, jeg var jo på Bardufoss nå i går og tok buss derfra. Det tar jo to timer, omtrent. Det synes jeg er veldig langt. For to timer for meg, der jeg er fra, da kommer jeg forbi Oslo og da er jeg langt unna, men her er jo ikke det langt i det hele tatt.*» Deltakerne trakk også frem relasjoner og nettverk som vesentlig for hva som er viktig når de skal velge å bo et perifert sted. Det er ikke bare viktig å kunne gjøre ting og å oppleve noe, det er også viktig «... *å ha noen å være med.*». «*Det er jo nesten det viktigste. At du har folk å spille på ...*» Det hadde vært viktig for mange av dem at de kjente noen andre når de flyttet til Nord-Norge.

Nord ble på denne måten forbundet med periferi og små steder, selv om det finnes noen mellomstore byer i nord og kommuner med typiske storbystruktur.

Innebærer fortellingene om bærekraft opposisjon?

Deltakerne var opptatt av at utviklingen mot et bærekraftig miljø fordrer både personlige valg og kollektivt ansvar. Videre viser vi at de er opptatt av at muligheten for bærekraftige valg tilhører byen, ikke bygda.

Deltakerne sier at de personlig er nødt til «*å gå ned på forventet levestandard, livskvalitet, velferd, og at man ikke kan drive med alle sine hobbyer.*». De problematiserer at de personlige og nødvendige valgene, om å senke levestandarden, er vanskelig fordi «*de er selvcentrerte.*». Det å leve på en måte som er bærekraftig «*er ikke nødvendigvis de mest økonomiske valgene,*»

men at de, i tråd med det kollektive ansvaret, «... *man må være villig til å ta de valgene, selv om det ikke er det mest økonomiske*». Flere peker på at klima- og miljøkamp i for stor grad er tuftet på et personlig ansvar, som en sier: «*Jeg vil si at staten tar, foreløpig, veldig lite ansvar. Bærekraft er liksom opp til hver enkelt.*» Deltakerne problematiserer at når bærekraft «*pålegges enkeltindividets ansvar*» kan det utvikles personlig skam. Å la noen få klimaskam kan bli et for stort ansvar for den enkelte, mener de, og sier «*Det må være staten som tar ansvar*». De mener også at det ikke er nok at man tar personlig ansvar: «*Nei, jeg synes det er veldig fint, som enkelt individ, å slutte å spise kjøtt eller gjøre sånne diverse tiltak, men hvis man skal føre verden i en mer tydelig bærekraftig retning, så må verdenssamfunnet og statene være med på det. Det er de ikke nå, fordi det ikke er økonomisk smart.*» Denne brytningen mellom det personlige og det kollektive ansvaret opptar dem. Når de diskuterer det internasjonale samfunnets ansvar er de derimot forståelsesfulle overfor stater som er fattigere enn Norge.

I fraværet av en stat som tar ansvar, mener mange av deltakerne at bærekraftig utvikling foreløpig blir personlige valg. De ramser opp mange ulike handlinger som de forbinder med å leve på en bærekraftig måte; Det å sortere søppel, bruke tøynett i stedet for plastnett, være bevisste forbrukere og unngå å handle fra såkalte «svettebutikker» (varer fra fabriker i fattige land som utnytter billig arbeidskraft, har dårlig lønn og farlige arbeidsmiljø), velge vegetarkost og unngå unødvendige reiser. Det er mange som diskuterer de personlige valgene i et generasjonsperspektiv. For eksempel det å sortere søppel, flere uttrykte frustrasjon – men også forståelse – for at de eldre ikke gjør det: «... *skjønner godt at en åttiåring ikke gidder å sortere søpla.*» Her berører de både ideen om motivasjon til å gjøre en innsats og ideen om hvorvidt det lønner seg for en selv å gjøre en innsats. «*Hva er grunnen til at yngre folk er mer villige til å gi etter? – vi skal leve lengre!*» Deltakerne tematiserer også at de opplever eldre som klimaskeptikere. De mener at de eldre ikke tar det alvorlig eller gjør noe for å forhindre det. De peker på at en av de største forskjellene mellom generasjonene er forståelsen av om hvorvidt klimasaken er alvorlig. Også blant deltakerne er det tvil. De fleste mener at de må gjøre noe drastisk, både personlig og som kollektiv, mens andre mener at det er for sent. En av dem sier: «*Jeg tror at veldig mange ungdommer er realistiske, og skjønner at det kommer ikke til å fikses. Så nå er vel egentlig spørsmålet: skal jeg sette mitt avkom i denne verden for så å deale med klimakrisen?*» Flere etterlyser personlige og kollektive livsstilsendringer som er mer gjennomgripende.

Deltakerne var opptatt av at bærekraftige valg var forbeholdt byene, tilvarende valg er vanskelig å gjennomføre i bygdene. De peker på at en del av klima- og miljøbevegelsen er symbolpolitikk, det vil si at det brukes lett tilgjengelige, tydelige eller positivt ladede handlinger eller ritualer for å få frem et budskap (Rasch, 1993). Å reise kollektivt, bli vegetarianer, handle på bruktbuikk eller kjøre elbil, er blant de handlingene som ungdommene trekker frem som symboler for en bærekraftig livsstil. I tillegg til at det er en forskjell mellom rike og vanlige folk i mulighetene til å gjøre miljøbevisste valg, er de opptatt av at det også er en by-bygd og nord-sør-dimensjon i denne diskusjonen. Mange av miljøtiltakene er ikke relevante i bygdene i nord; for eksempel det å reise med kollektivtrafikk. Når det ikke går buss eller ikke fins tog, så er dette et meningsløst mål. Å handle på bruktbuikk er ikke mulig i en liten bygd, for der finnes ikke bruktbuikker. Elbiler og fly er andre eksempler. Det finnes ikke ladepunkter for elbiler i distriktene, og avstanden er for lang til at elbiler er et reelt alternativ. Da blir dette tiltak og forventinger som det er umulig å forhold seg til. Å la være å reise med fly, er også lite realistisk for de fra nord. Når mye av miljø- og klimabevegelsen handler om slike handlinger, skaper det en situasjon hvor ungdom i nord ikke kan delta. Skillet mellom det urbane og det rurale «... *er et viktig skille*». Dette er poeng som kommenteres uavhengig av om deltakerne kommer fra små eller store steder. Noen trakk også frem

at symbolpolitikken som er knyttet til miljø- og klimabevegelsen skaper negative holdninger til næringer i distriktene. For eksempel kan det ha negative konsekvenser for bøndene; og en deltaker viser til ei venninne som bor på en bondegård når hun sier; «... *det verste hun kan se for seg er at folk blir vegetarianere, for hun har en gård med kyr. Så om folk slutter å kjøpe kjøtt, da er jo hele familien hennes fucked.*»

Gjennom deltakernes samtaler avdekkes det at personlig valg og kollektivt ansvar påvirkes av skillet mellom bygd og by, og nord og sør, som trer frem som kategorier i fortellinger om ungdomsliv i nord. Deltakerne relaterer til disse sentrum-periferi-dikotomiene og vurderer sted, liv og fremtid i lys av dem.

Diskusjon: om grønt og blått bærekraftengasjement i Nord-Norge

I denne artikkelen har vi undersøkt hvordan unge i nord forstår det å leve bærekraftig, og om denne forståelsen innebærer en form for opposisjon. I dialogkaféene bekreftes fortellingene om et grønt skifte blant ungdom, også i nord, men deltakerne problematiserer om det er mulig å leve bærekraftig i tråd med det grønne skiftet når man bor i perifere strøk.

Analysen har vist at ungdom opponerer mot et perspektiv på bærekraft som er materielt orientert og som langt på vei er et privilegium for folk i urbane sentrumsstrøk. Vi har brukt metaforen *det grønne skiftet* for å favne om den overordnede fortellingen om klima- og miljøbevegelsen, som våre deltakere antyder er for lite tilgjengelig for de uten god økonomi og som holder til i periferien. Det grønne skiftet beskriver deltakernes fortellinger om bærekraft som orientert mot materielle forhold, som tilgang til alternative klær, mat og infrastruktur. Dette fører til at miljø- og klimabevegelsen får et elitepreg. Det er en livsstil for de som bor i byene og som har råd til det; med fare for at klima- og miljøsakene er blitt bærekraftens svar på finkultur, ved å være en kultur for de privilegerte. Ungdommene, som var deltakere i vår studie, opponerte mot denne ekskluderingen og pekte på at bærekraftige liv må være noe alle kan gjøre, uansett bosted og ressurser. De var opptatt av at valgmuligheter er påvirket av sted, der de stedlige mulighetsrommene er ulike for perifere, små og nordlige steder, til forskjell fra mer tett befolkede sentrumsområder i sør.

Videre har analysen vist at livet i arktisk kan være «en verden verdt å leve i» for ungdom, ikke på tross av å være periferi og i nord, men fordi det er et sted som kan legge til rette for gode bærekraftige liv. Vi tolker dette som en vending i unges fortellinger om bærekraft, som vi har valgt å omtale som *det blå skiftet*. Fargen er hentet fra det nordlige, representert med mørketidslyset, havområdene og snødekt natur. De unge fremhever at det ikke bare er det materielt stedlige og sentraliserte i det grønne skiftet som skal til for å definere hvordan det kan leves bærekraftige liv. Vi forstår ikke deltakerne dit hen at de vil forkaste det grønne skiftet, men de ber om et utvidet og mer nyansert perspektiv på bærekraft. Våre analyser viser at det ikke er det grønne skiftet i seg selv som provoserer deltakere; det er de rådende fortellingene om hvordan man kan leve miljøvennlig som de utfordrer. Deltakerne mener at det grønne skiftet må nyanseres, tilpasses og tilrettelegges for å være tilgjengelig for de som bor i distrikter og periferier. Når de samler seg om forståelsen av bærekraft som dobbeltmoralisme, opponerer de ikke kun for miljøsakene, men også om de fortellingene som finnes om hvordan man kan leve gode bærekraftige ungdomsliv i nord. De opponerer mot definisjonsmakten som sentrum har for hva som er bærekraftige liv. Deltakerne forteller om at klima- og miljøbevegelsen er en selvsagt veiviser for det gode liv, men at denne bevegelsen i større grad må definere bærekraftige liv på en måte som er relevant også i perifere strøk.

Er idéene/forestillingene som vi har omtalt som *det blå skiftet* et regionalt særuttrykk i klimaengasjementet blant unge? Deltakerne snakker om at noen av de sentrumsdefinerte

endringsprosessene, som anses som klimavennlige, er urbane klimatiltak. I fortellingene fra deltakerne er dette en del av opprøret, at bærekraft er så tett forbundet med en type livsstil som noen har anledning til å velge, men ikke alle. I stedet legger de frem en forståelse av klima som noe man gjør og noe man er. Det tolker vi både som fortellinger om praksiser, som har en aktiv dimensjon som talehandlinger, i tråd med Simonsens (2005) beskrivelse av talehandlinger. I samtalene setter deltakerne ord på variasjoner som oppstår i dikotomiene mellom sentrum og periferi og mellom nord og sør. Deltakerne fremmer en sosial forståelse av bærekraft, hvor solidaritet er en vesentlig dimensjon. De berører hvordan målkonflikter, mellom FNs ulike bærekraftsmål, ikke bare oppstår internasjonalt, mellom fattige og rike land, men også mellom sentrum og periferi som er til stede i deres liv. De reflekterer over at det å gjøre dårlige miljøvalg, som å kjøpe billige klær produsert langt unna der de bor, handler om at slike varer er både «billigere og lettere tilgjengelig» for den delen av befolkningen som ikke er bemidlet eller stedlig ikke har tilgang på alternativer. De bekrefter på denne måten målkonflikter, dobbeltmoralisme og klimaparadokser, som preger kommunikasjon rundt bærekraftig utvikling (Pedersen, 2021; Stoknes, 2014). De synliggjør begrensninger i reelle valg- og handlingsmuligheter i distriktene i nord.

Mens det grønne skriftet var en metafor for bærekraft som materielt og sentrumsdrevet, er *det blå skiftet* en metafor for bærekraft som nært og tilgjengelig for alle. Det er et bærekraftperspektiv hvor det ikke handler om å være trendy og in; forbeholdt livet i byen og for eliten. Deltakerne konstruerer en fortelling om bærekraftige liv som ekte, aktive og rettferdige. Fortellingene om nord, beskrevet gjennom arktiske blå farger, naturnære aktiviteter og den samiske historien, tolker vi som talehandlinger om mulighetene for reforhandling og justering av gjeldende bærekraftperspektiv. Deltakernes talehandlinger strekker seg utover det etablerte og fremmer behovet for realistiske handlingsrom for de som lever sine liv i periferien og som har færre ressurser.

Vi tolker deltakernes samtaler som en fortelling om bærekraft som en helhet, som noe som må henge sammen. Selv om en bærekraftig livsstil er populært og symboliserer at du er «in», er det ikke tilstrekkelig. Det må være en kompromissløs sammenheng mellom det du sier, og det du gjør. Opprøret for bærekraftig utvikling er dermed ikke et opprør bare for klimasaken, men også for en mer gjennomgripende holdningsendring. De er kritiske til at noen kan smykke seg med symboler for bærekraft, mens andre ikke har mulighet til å ta bærekraftige personlige valg, med fare for at noen risikere å skamme seg. Klimaskam, det er de svært kritiske til. Motkulturen som trer frem i samtalene, er en klima- og miljøsak som gjør det mulig for alle å ta gode etiske valg; for seg selv og kollektivet, uavhengig av økonomi eller bosted.

Tidsrebeller er de som tenker annerledes enn det som er vanlig i den tiden de lever i. Greta Thunberg er en tidsrebell, slik Krznaric (2021) har beskrevet det. Thunberg begynte en skolestreik for klimaet. Hver fredag satt hun utenfor Riksdagshuset i Stockholm. Streiken fikk stor oppmerksomhet og startet en verdensomspennende bevegelse for en mer aktiv og progressiv klimapolitikk. Det førte også til at barn og ungdom streiket fra mange steder rundt om i verden og samlet seg i felles klimabøl. Å brøle for miljøet, kan tolkes som en talehandling som uttrykker mostand mot at myndigheter ikke gjør noe med miljøtruslene. Men hvor er våre deltakere i forhold til den miljøbevegelsen som Thunberg og andre har satt i gang? Er de å anse som tidsrebeller?

Når vi vender blikket mot deltakernes talehandlinger om nord, ser vi konturene av tidsrebeller. I deltakernes fortellinger er nord ikke kun et materielt sted på den nordlige halvkulen; nord er en idé om kulde og renhet, om naturnære aktiviteter og om den urett som samene har opplevd. Nord er i denne sammenhengen en ideologi om en arktisk og bære-

kraftig periferi. Nord er, som ekte, nært og ærlig, solidariske relasjoner og samiske rettigheter, en fremtidsrettet verden som det er verdt å leve i. Deltakerne utfordrer og konfronterer fortellingene om nord som marginalisert, negativt og lite attraktivt. Deltakernes fortellinger utfordrer tradisjonelle fortellinger og skaper friksjon som åpner for nye konstruksjoner om nord som sted. Dette er på linje med Masseys (2005) beskrivelse om at meningsdanning om steder skjer på bakgrunn av (re)forhandlinger og motsetninger. I diskusjonen mellom deltakere som hadde oppvekststed i nord og de som nettopp var flyttet til nord, trer forhandlingene frem. Stedet aktiviserer følelser og konstituerer fortellinger om seg selv og de andre, i tråd med beskrivelsene til Lødding og Paulgaard (2019). Ved å synliggjøre relevansen i en sentrum-periferi-dikotomi, for å forstå bærekraftige liv, anvender deltakerne talehandlinger som kan føre til fremtidige bærekraftendringer som strekker seg ut over det geografiske området de assosierer dem til. Slik vi tolker dette, kan deltakerne i denne studien forstås som tidsrebeller i kraft av at de skaper alternative fortellinger om nord og utfordrer gjennom en konstruksjon av bærekraftige liv i periferien. Her ser vi at forhandlinger, for å forstå steds materielle, økonomiske og verdimeslige vilkår, kontinuerlig bearbeider og utfordrer gjennom møte mellom mangfoldige fortellinger og representasjoner (Cresswell, 2004).

I sitt opprør når det gjelder bærekraftig utvikling, følger deltakerne tett på de pågående distriktsopprørene, som Almås et al. (2020) beskriver, og vi ser at de også følger konfliktlinjene i en sentrum-periferi-dikotomi. Deltakerne peker på det Pedersen (2021) og Stoknes (2014) har beskrevet som målkonflikter og manglende solidaritet i dagens klimavennlige politikk, når de diskuterer hvordan de som bor i periferien ikke kan følge miljøtiltakene selv om de skulle forsøke. Opprøret er derfor ikke først og fremst mot foreldregenerasjonen og nasjonale myndigheter, men mot den generelle definisjonsmakten som sentrum har for å definere hva som skal gjelde som bærekraftige liv i periferien.

Konklusjon: En verden verdt å leve i

Vi bruker metaforen *det grønne skiftet* for å få frem at deltakerne oppjonerer mot en ensidig forståelse og en form for arroganse i klimaengasjementet, som har sitt utspring fra sentrumsområder og som utelukker folk fra perifere områder til å leve mer bærekraftig. De poengterer et behov for å få engasjere seg på andre måter, ved å tillegge flere betydninger til hva det vil si å leve bærekraftig. Deltakerne oppjonerer mot forståelsen av bærekraftige liv som høy status, som holder andre utenfor. Status korresponderer ikke med deres forståelse av bærekraftig utvikling, fordi bærekraft må være noe som alle må berøres av og kan delta i.

Med metaforen *det blå skiftet* ønsker vi å illustrere konstruksjonen av de positive fortellingene om det perifere og kalde nord. I denne fortellingen inngår ideen om nordområdene som relevante, med miljøvennlige ressurser hvor det er mulig for folk å leve bærekraftige liv. Den blå metaforen brukes her for å favne det «nye» i fortellingene om bærekraftige ungdomsliv. Videre ønsker vi å få frem hvordan deltakerne utfordrer det grønne skiftet til å inkludere perifere og arktiske områder. I nord skal det også være rom for gode liv, selv om snø og is, lange vintre, snødekte fjell og mørketid preger mange av dagene. Deltakerne kritiserte det grønne skiftet som sentrumsdrevne og endimensjonale talehandlinger, som ikke i tilstrekkelig grad tar i betraktning de stedlige betingelsene og dermed også etterlater lite rom for nyskapende bærekraftige praksiser. Det blå skiftet er som følge av dette en metafor på et solidarisk alternativ, som imøtekommer dikotomien mellom sentrum og periferi, mellom sør og nord. Deltakerne utfordrer en negativt ladet forståelse av å leve i nord. Fra negative beskrivelser av nord, som utkant, marginalisert og et sted uten fremtid for de unge, er det i

økende grad positive beskrivelser av livet i nord. Vi forstår deltakernes fortellinger om nord som talehandlinger som ikke bare beskriver et materielt sted, men (re)forhandler om et sted hvor det er mulig å leve ekte, aktivt og rettferdig i tråd med FN's bærekraftsmål.

Referanser

- Almås, R., Fuglestad, E.M. & Melås, A.M. (2020). Dei nye distriktsopprøra i lys av varige konfliktlinjer i norsk politikk. I R. Almås & E.M. Fuglestad (Red.), *Distriktsopprør. Periferien på nytt i sentrum*. Dreyers Forlag.
- Angell, E., Eikeland, S. & Selle, P. (2021). Samepolitikken plass i utviklingsprosesser i nord. *Tidsskrift for Samfunnsforskning*, 62(2), 154–175. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-219X-2021-02-02>
- Bazeley, P. & Jackson, K. (2013). *Qualitative data analysis with NVivo*. London: Sage Publications.
- Bergmann, Z. & Ossewaarde, R. (2020). Youth climate activists meet environmental governance: ageist depictions of the FFF movement and Greta Thunberg in German newspaper coverage, *Journal of Multicultural Discourses*, 15(3), 267–290. <https://doi.org/10.1080/17447143.2020.1745211>
- Brown, J. (2010). *The world café: Shaping our futures through conversations that matter*. Berrett-Koehler.
- Carlsson, M. (2020). *Ålder och klimataktivism: En jämförande studie av unga och äldres politiska attityder i klimatstrejker*. Uppsala: Uppsala universitet, Statsvetenskapliga institutionen.
- Cresswell, T. (2004). *Place: A short introduction*. Blackwell Publishing.
- Dale, B. & Berg, N.G. (2012). Hva er stedsidentitet og hvordan fanger vi den opp? I A. Førde, B. Kramvig, N.G. Berg & B. Dale (Red.), *Å finne sted: Metodologiske perspektiver i stedsanalyser*. Akademika.
- Edmunds, J. & Turner, B.S. (2005). Global generations: social change in the twentieth century. *The British Journal of Sociology*, 56(4), 559–577. <https://doi.org/10.1111/j.1468-4446.2005.00083.x>
- Falch, T. & Selle, P. (2018). *Sametinget: Institusjonalisering av en ny samepolitikk*. Oslo: Gyldendal.
- Fallmyr, S.S. (2021). En hardbarka jævel. *NRK*. <https://www.nrk.no/nordland/xl/fisker-isak-dreyer-26-fra-bodo-vant-norges-toffeste-pa-nrk-med-jorgine-vasstrand-funkygine-1.15447425>
- Forente Nasjoner (FN). (2021). *FNs bærekraftsmål*. <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal>
- Han, H., & Ahn, S.W. (2020). Youth Mobilization to Stop Global Climate Change: Narratives and Impact. *Sustainability*, 12(10), 4127. <https://doi.org/10.3390/su12104127>
- Haugseth, J.F. (2020). Ungdommens idealer. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 4(2), 68–84. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2020-02-01>
- Heidrich, D. & Nakonieczna-Bartosiewicz, J. (2021). Young Activists as International Norm Entrepreneurs: A Case Study of Greta Thunberg's Campaigning on Climate Change in Europe and Beyond. *Studia Europejskie*, 25(2), 117–152. <https://doi.org/10.33067/SE.2.2021.6>
- Karlsen, K. & Myreng, K. (2021). *Unge voksnes motivasjon for å bo i Nord-Norge. En studie av aldersgruppa 19–35 år med tilknytning til landsdelen*. [Masteroppgave]. Tromsø: UiT Norges arktiske universitet.
- Krznicaric, R. (2021). *Hvordan tenke langsiktig: I en kortsiktig verden*. Res Publica.
- Lingjærde, O. (1996). *Vinterdepresjon: Hva det er og hvordan den kan behandles*. Universitetsforlaget.
- Lægland, M. (2020, 28. april). AUF sier nei til Arctic Center – vil forsøke å stoppe planene på Ap-medlemsmøtet i kveld. *iTromsø*. <https://www.itromso.no/pluss/eksklusiv/2020/04/28/AUF-sier-nei-til-Arctic-Center-%E2%80%93-vil-fors%C3%B8ke-%C3%A5-stoppe-planene-p%C3%A5-Ap-medlemsm%C3%B8tet-i-kveld-21697077.ece>

- Lødding, B. & Paulgaard, G. (2019). Spørsmål om tid og sted: Mulighetsrom og kvalifiseringsbaner blant ungdom utenfor videregående opplæring i Finnmark. *Nordic Journal of Comparative and International Education*, 3(3), 75–90. <https://doi.org/10.7577/njcie.3273>
- Löhr, K., Weinhardt, M. & Sieber, S. (2020). The «World Café» as a participatory method for collecting qualitative data. *International Journal of Qualitative Methods*, 19(1). <https://doi.org/10.1177/1609406920916976>
- Martiskainen, M., Axon, S., Sovacool, B., Sareen, S., Furszyfer Del Rio, D. & Axon, K. (2020). Contextualizing climate justice activism: Knowledge, emotions, motivations, and actions among climate strikers in six cities. *Global Environmental Change*, 65, 102180. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2020.102180>
- Massey, D. (2005). *For space*. London: SAGE.
- Moan, J., Baturaite, Z. & Juzeniene, A. (2012). Biologiske rytmer 2: Rytmer knyttet til årstider, månefaser og solflekksyklus. *Naturen*, (4), 207–214. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3118-2012-04-03>
- Murphy, P.D. (2021). Speaking for the youth, speaking for the planet: Greta Thunberg and the representational politics of eco-celebrity. *Popular Communication*, 19(3), 193–206. <https://doi.org/10.1080/15405702.2021.1913493>
- Nilsen, A. (2019). *Alta-kampen: Miljøkampens største folkereising*. Haldde natur og kultur.
- Noereh (2021). *Noereh*. <https://www.noereh.no/hjem>
- Park, H., Kwon, T.A., Zaman, M.M. & Song, H. (2020). Thrift shopping for clothes: To treat self or others? *Journal of Global Fashion Marketing*, 11(1), 56–70. <https://doi.org/10.1080/20932685.2019.1684831>
- Pedersen, J. (2021). FN's bærekraftsmål og Norges rolle. *Norsk Filosofisk Tidsskrift*, 56(02–03), 102–113. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2901-2021-02-03-05>
- Pedersen, T. (2018). Når nordområdene lever sitt eget liv. *Internasjonal Politikk*, 76(3), 140. <https://doi.org/10.23865/intpol.v76.1122>
- Rasch, B. (1993). *Symbolpolitikk og parlamentarisk styring*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Reimer, K. & Vedeler, G.W. (2022). *Facilitating Dialogues of Discovery*. Under publisering.
- Rokkan, S. (1987). *Stat, nasjon, klasse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Saldaña, J. (2015). *The coding manual for qualitative researchers*. London: SAGE.
- Schiermeier, Q. (2019). Greta Thunberg: Climate Catalyst. I D. Cyranoski, N. Gaid, E. Gibney, E. Masood, A. Maxmen, S. Reardon, Q. Schiermeier, J. Tollefson & A. Witze (Red.), *Nature: Nature's 10 Ten people who mattered in science in 2019* (576(7787), s. 361–372).
- Simonsen, K. (2005). Bodies, sensations, space and time: The contribution from henri lefebvre. *Geografiska Annaler. Series B, Human Geography*, 87(1), 1–14. <https://doi.org/10.1111/j.0435-3684.2005.00174.x>
- Simonsen, K. (2010). Rumlig praksis – Konstitution af rum mellem materialitet og repræsentation. *Slagmark – Tidsskrift for idéhistorie*, (57), 35–48. <https://doi.org/10.7146/sl.v0i57.104661>
- Springett, D. & Redclift, M. (2015). Sustainable development. I M. Redclift & D. Springett (Red.), *History and evaluation of the concept. Routledge international handbook of sustainable development*. London: Routledge international handbooks.
- Stoknes, P. (2014). Rethinking climate communications and the 'psychological climate paradox'. *Energy Research & Social Science*, 1(3), 161–170. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2014.03.007>
- Stuart, D., Gunderson, R. & Petersen, B. (2020). The climate crisis as a catalyst for emancipatory transformation: An examination of the possible. *International Sociology*, 35(4), 433–456. <https://doi.org/10.1177/0268580920915067>
- Thaler, R.H. & Sunstein, C. (2008). Nudge: Improving decisions about health, wealth, and happiness. *Constitutional Political Economy*, 19(4), 356–360. <https://doi.org/10.1007/s10602-008-9056-2>

- Van Manen, M. (2016). *Phenomenology of practice: Meaning-giving methods in phenomenological research and writing*. London: Routledge.
- Woodman, D. & Wyn, J. (2011). Changing times, changing perspectives: reconciling 'transition' and 'cultural' perspectives on youth and young adulthood. *Journal of Sociology*, 47(4), 355–370. <https://doi.org/10.1177/1440783311420787>
- Yarrow, A. (2014). *Thrift: The history of American history cultural movement*. University of Massachusetts Press.
- Ødegård, G. (2016). Ungdom, opprør og tilpasning. Et essay om generasjonsdannelser. *Sosiologi i dag*, 46(3), 9–37.